

ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ

О.М. Соломка, канд. екон. наук, доцент
Національний університет харчових технологій

На початку XXI ст. стало очевидним, що триваючий стихійний соціально-економічний розвиток більшості країн світу без урахування його впливу на навколишнє середовище, поляризація бідності і багатства між країнами можуть призвести до загальної економічної нестійкості і глобальної кризи. У зв'язку з цим з'явилася потреба в переосмисленні впливу існуючих моделей соціально-економічного розвитку на рівень і якість життя населення, в оцінці національних можливостей щодо життєзабезпечення населення.

Інтерес економістів до взаємозв'язку «подолання бідності як результат зростання економіки» проявився наприкінці XX ст. у зв'язку з підвищеною увагою до проблем стійкого розвитку національних економік.

Бідність веде до соціальної та економічної стагнації суспільства, руйнуючи стійкість національної економіки зсередини. Бідність, будучи наслідком економічних і соціальних проблем, стала генератором загроз і небезпек національній економіці. Недооцінка проблеми бідності може дорого коштувати Україні, тому що веде до втрати найціннішого економічного ресурсу – людського.

Ще в XVIII ст. класик політекономії А. Сміт висловив думку про те, що жодне суспільство, без сумніву, не може бути процвітаючим і щасливим, доки більша його частина залишається бідною і нещасною [3, с. 250].

85 найбагатшим людям світу належить, у сукупності, стільки ж матеріальних цінностей, скільки і 3,6 млрд. найбідніших жителів планети. В країнах з високим рівнем доходу середні доходи 10 відсотків найбагатшого населення в даний час приблизно в 9,5 разів вище, ніж доходи 10 відсотків найбільш бідного населення, в той час як 25 років тому вони були в 7 разів вище. За прогнозами Всесвітнього банку бідність буде залишатися стабільно високою в країнах Південної Азії та Африки на південь від Сахари, де, згідно з оцінками, в 2030 році буде проживати 377 млн з 412 млн малозабезпеченого населення світу [1].

Що стосується України, з 2000 по 2012 рік індекс зростання ВВП становив 1,614, а реальної заробітної плати – 3,393. Фактично економічне зростання забезпечило подвійне підвищення добробуту населення. Проте соціальні наслідки зростання економіки виявилися неоднозначними. Доходи населення знецінилися у 2,78 рази. Найбільшою мірою постраждали малозабезпечені верстви населення, які витрачали на продовольче споживання від 54 % до 61 % своїх доходів. Ціни на продукти харчування зросли у 3,2 рази. Коефіцієнт Джині, що характеризує рівень концентрації доходів серед економічних груп населення, скоротився лише на 14%, а співвідношення доходів 20% найбільш і 20% найменш забезпеченого населення, яке визначає рівень матеріальної диференціації населення, – на 18%. За оцінками фахівців, різниця в доходах незаможних і багатих верств населення сягала 40 і більше разів [2, с. 13].

Швидкі темпи економічного розвитку країни могли б допомогти знизити рівень бідності за рахунок підвищення заробітної плати, розширення сфери зайнятості та реструктуризації системи соціального захисту. Як свідчить світовий досвід, вирівнювання доходів від зайнятості слід проводити шляхом встановлення меж: «знизу» – мінімальна заробітна плата, «зверху» – фіскальна політика, зокрема прогресивна шкала оподаткування. Також необхідно дотримуватися справедливих пропорцій в оплаті праці залежно від складності та соціальної значущості виконуваної роботи.

Економічне зростання, будучи домінантним фактором рівня життя населення, не може само по собі виправити диспропорції в його диференціації:

необхідна розробка та реалізація довгострокової стратегії скорочення бідності, заснованої на більш широкому врахуванні інституційних чинників цього явища.

Більш справедливий розподіл доходів, що проявляється зокрема через зниження бідності, є вагомим стимулом (і матеріальним, і психологічним) розширення участі всіх верств населення в економічному розвитку, тоді як посилення нерівності і масштабна бідність загрожують стати деструктивною силою щодо економічного прогресу, провокувати соціальну напруженість і викликати протидію перетворенням з боку тих, хто втратив надію на покращання власної долі [2, с. 6].

Тільки за допомогою підвищення продуктивності праці можна забезпечити реальне зростання трудових доходів, гармонізованих із зростанням економіки.

Зростання повинно бути не стільки самоціллю в економічній політиці країни, скільки механізмом економічного розвитку. Крім зміни доходів, зусилля по прискореному забезпеченню добробуту повинні бути спрямовані на зміцнення гендерної рівності та підвищення доступності продовольства, житла, чистої води, послуг санітарії, охорони здоров'я, освіти тощо.

Отже, економічне зростання є ефективним інструментом скорочення бідності і забезпечення загального процвітання, якщо воно є стійким. Особливо важливими вважаємо три ключові елементи: інвестиції в людський капітал, розумне використання систем соціального захисту та вжиття заходів для забезпечення екологічної стійкості розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Global Monitoring Report 2014-2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/ru/news/press-release/2014/10/08/wb-imf-report-progress-development-goals-promoting-shared-prosperity>

2. Нерівність в Україні: масштаби та можливості впливу / за ред. Е.М.Лібанової. – К.: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2012. – 404 с.

3. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит: пер. с англ. – М.: Эксмо – Пресс, 2007. – 960 с.